

GK 34. szám *

Ha a bíróság az eset összes körülményének mérlegelése alapján bizonyítottanak látja, hogy a szerződésszegés az ellenérdekű félnek kárt okozott, de a kár összege pontosan nem számítható ki és a további bizonyítástól nem várható eredmény, a bíróság a kártérítést a Ptk. 359. §-nak (1) bekezdése alapján is megállapíthatja.

A gazdasági életben nem ritkán előfordul, hogy a szerződésszegéssel okozott kár mértéke pontosan nem számítható ki, ezért a kár összecszerűségének bizonyítása nem lehetséges.

A Ptk. 318. §-nak (1) bekezdése szerint a szerződésszegésért való felelősségre, valamint a kártérítés mértékére a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályait kell alkalmazni. A Ptk. 359. §-nak (1) bekezdése szerint a bíróság a károkozásért felelős személyt olyan összegű általános kártérítés megfizetésére kötelezheti, amely a károsult teljes anyagi kárpótlására alkalmas, ha a kár mértéke - akár csak részben - pontosan nem számítható ki.

Különösen helye van az általános kártérítés alkalmazásának a felek közötti tartós együttműködést, termelési-forgalmi kapcsolatot rendező vagy az ilyen kapcsolat egyes láncszemeit alkotó szerződések megszegése esetén.

Az általános kártérítés megállapítására azonban csak akkor kerülhet sor, ha a bíróság az eset összes körülményének mérlegelése alapján úgy találja, hogy a szerződésszegés a másik félnek kárt okozott, de a kár összege pontosan nem számítható ki, és ennek következtében az összecszerűség bizonyításától sem várható eredmény.

A termelési célú beszerzések esetében a szállító szerződésszegése a megrendelőt - megfelelő tartalékkészlet hiányában - rendszerint átállásra, a termelési program módosítására kényszeríti. Az átállás végrehajtása az ésszerű termelés követelményeiből folyik, egyben ezzel az esetek többségében a károsult kárenyhítési kötelezettségét is teljesíti. A termelési program módosítása, az átállás általában többletköltséggel jár együtt. Ezek a többletköltségek a szorosan vett termelés körében is felmerülnek (esetleges létszámtöbblet vagy a munkaidő nem teljes kihasználása stb.), felmerülnek azonban az új termelési program kidolgozásával vagy más módon az ügyvitel körében is. A többletköltségek olyan jellegűek, hogy majdnem minden esetben szorosan összefonódnak a termelés egyébként is szükséges költségeivel, nehéz tehát a különböző költségtényezőket úgy elválasztani, hogy azok közül melyik és milyen mértékben merült fel a szerződésszegéssel összefüggésben, az átállás miatt, és melyik lett volna szükséges enélkül is a termelésnek az eredeti program szerinti menetében. Ezekben az esetekben tehát gyakran a kár összege sok időt és költséget (pl. könyvszakértői vizsgálatot) igénylő, bonyolult módszerekkel sem bizonyítható szabatosan.

A szállító, vállalkozó szerződésszegése a megrendelőre nézve olyan következményekkel is járhat, hogy emiatt saját szerződéses kötelezettségeit sem tudja megfelelően teljesíteni. Ennek következtében a megrendelők, főként a külföldi megrendelők előtt nem bizonyul megbízható partnernek, ami gyengíti a piacon a szállító hitelét, és újabb megrendelések elmaradásával, esetleg egész piacok elvesztésével járhat. A károsult piaci jóhírnevének, ún. goodwill-jének ez a csökkenése rendszerint egyben népgazdasági veszteséget is jelent. Ezekben az esetekben is nehéz összecszerűen kimunkálni, mennyi az a kár (elmaradt haszon), amely a károsultat piaci helyzetének romlása következtében érte. Ennek ellenére jelentős népgazdasági érdekek (pl. a már elért külföldi piacok megtartása) fűződnek ahhoz, hogy a károkozó ezekben az esetekben se mentesüljön a kártérítési felelősség alól.

Ha a bíróság a károsult piaci helyzete a szerződésszegést követő alakulásának vizsgálata alapján

bizonyítottak látja, hogy a megrendelések elmaradása vagy csökkenése a piaci jóhírnév csökkenésének következménye és nem egyéb tényezők (pl. szezonális okok, piaci verseny alakulása stb.) idézték elő, a kártérítést ezekben az esetekben is a Ptk. 359. §-nak (1) bekezdése alapján állapíthatja meg.

Ha a jogosult kötbért érvényesített, a fizetett kötbér összegét a megítélendő általános kártérítés összegéből le kell vonni, illetőleg általános kártérítést csak akkor kell megítélni, ha annak mértéke a bírói mérlegelés alapján nagyobb, mint a fizetett kötbér.

Az általános kártérítés mértékének megállapításánál nagy szerepe van a bírói mérlegelésnek. A bíróság a kárt részben a károsult termelési költségeinek alapulvételével állapíthatja meg, pl. úgy, hogy az átállás folytán felmerült összes költségek meghatározott százalékát minősíti az átállás folytán szükségessé vált többletköltségnek. Hozzáigazíthatja az általános kártérítés mértékét a hibásan teljesített vagy nem teljesített szerződés értékéhez is. A kár összegének mérlegeléssel történő megállapítása az elvesztett piacokon elért átlagos nyereség figyelembevételével is történhet. Ezekben az esetekben a mérlegeléssel történő becslés a kiesett ügyletek volumenére vonatkozik. Meg lehet azonban állapítani azon az alapon is, hogy a piaci jóhírnév csökkenése következtében az üzletkötésre csak kedvezőtlenebb feltételek mellett kerülhetett sor.

Természetesen általános kártérítés megállapítására a gazdasági perekben a fent említett körön kívül is minden olyan esetben sor kerülhet, amikor a bíróság úgy találja, hogy a kár összege az általában alkalmazott kárszámítási és bizonyítási módszerekkel pontosan nem állapítható meg.

Így - a jogellenesen okozott kár esetén kívül - akkor is, ha a megrendelő a Ptk. 381., illetve 395. §-a rendelkezései alapján elállt a szerződéstől, köteles azonban a szállító, a vállalkozó kárát megtéríteni.

Az általános kártérítés a gazdálkodó szervezet pontosan ki nem számítható vagyoni kárait egyenlíti ki. Ez az állásfoglalás természetesen nem érinti a Legfelsőbb Bíróság 16. számú Irányelve 8. pontjának azt a rendelkezését, hogy a gazdálkodó szervezet a gazdasági forgalomban való részvételének jelentős hátrányos befolyásolása esetén nem vagyoni kártérítésre jogosult.

* Az állásfoglalást a Kúria Polgári Kollégiuma az 1/2014. PJE határozat értelmében az új Ptk.-ba beépültnek tekintette, és ezért annak alkalmazása körében nem tartotta irányadónak.